3. Топографическое описание Харьковского наместничества с историческим предуведомлением о бывших в сей стране с древних времен переменах, взятым к объяснению деяний и хронологии из татарской истории Баядур-хана-Абулгадзи, российской истории князя Щербатова, начертания европейской истории Готфрида Ахенвала, и политической истории Самуила Пуффендорфа. - М., 1788. - 61 с.

4. Топографическое описание Харьковского наместничества с предисловием и примечаниями Д. И. Багалея. - Харьков : Тип. губ. правления, 1888. - С. 76-108.

5. Слюсарський А. Г. Слобідська Україна: історичний нарис XVII - XVIII ст. / А. Г. Слюсарський. - Х. : Кн. - Газ. вид., 1954. - 279 с.

6. Литвиненко М. А. Джерела історії України XVIII ст. / М. А. Литвиненко. - Харків : Вид-во ХДУ, 1970. - 204 с.

7. Горленко В. Ф. Становление украинской этнографии конца XVIII - первой половины XIX в. / В. Ф. Горленко. - К. : Наук. думка, 1988. - С. 33-36.

8. Болховитинов (Евгений митрополит). Словарь русских светских писателей, соотечественников и чужестранцев, писавших о России / Болховитинов. - М., 1838. - Т. 1. - С. 272-275.

9. Топографическое описание Харьковского наместничества с предисловием и примечаниями Д. И. Багалея. - Харьков : Тип. губ. правления, 1888. - С. 11.

10. Литвиненко М. А. Указана праця. - С. 130.

11. Там само. - С. 131.

12. Катаев И. Обзор рукописных памятников по истории Слободской Украины, хранящихся в Военно-Ученом архиве в Санкт-Петербурге / И. Катаев // Сборник Харьковского историко-филологического общества. - Харьков, 1801. - Т. 13. - С. 52-53.

13. Там само.

14. Центральний державний історичний архів України. - Ф. 1709. - Оп. 2. - Спр. 72. - Арк. 1-46.

15. Добровольский П. М. Путешествие императрицы Екатерины II через Черниговский край (по делам черниговских архивов) / П. М. Добровольский. - Чернигов, 1903. - С. 7.

16. Бутич І. Л. Географічні описи Київського намісництва / І. Л. Бутич // Історичні джерела та їх використання. - К., 1964. - Вип. 2. - С. 129-136.

V. Pirko, I. Petrova

ATTRIBUTION OF THE TOPOGRAPHICAL DESCRIPTIONS OF KHARKOV PROVINCE OF THE LAST QUARTER OF XVIII CENTURY

The article is devoted to the origin problems of the topographical descriptions of Kharkov province of the last quarter of XVIII century and the definition of their origin bases. The historical circumstances that have been led to appearance of this groups of documents were defined by the author, the basic customer documents of realization the topographical descriptions, a number of authors of the topographical descriptions of Kharkov province were defined.

Key words: *attribution, the topographical descriptions, Kharkov province, I. Pereverzev, M. Zagorovskiy.*

© *В. Пірко, І. Петрова*
Надійшла до редакції 21.12.2010

УДК 17.022.1:796 "1920-1930"

СПІВПРАЦЯ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ З УКРАЇНЦЯМИ АМЕРИКИ В 20-30 рр. XX ст.

ІГОР ПИЛИПІВ,
кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри загальноекономічних та гуманітарних дисциплін Івано-Франківського інституту менеджменту Тернопільського національного економічного університету

У статті розглядається діяльність греко-католицької церкви (ГКЦ) в організації співпраці з українськими греко-католицькими громадами на Американському континенті. На основі конкретних прикладів показана систематична діяльність Львівської греко-католицької митрополії в підтримці емігрантів-українців Америки, що проявилася в духовній, організаційній, кадровій та моральній допомозі.

Ключові слова: *Америка, апостольський візитатор, греко-католицька церква, еміграція, єпископ, єпархія, митрополит, митрополія, священик, монахи, парафія.*

Постановка проблеми та стан її вивчення. В умовах бездержавного існування міжвоєнного періоду головною духовною й моральною опорою галицьких українців стала Українська греко-католицька церква (далі - УГКЦ). Нова хвиля заробітчанської та політичної еміграції й розгортання мережі греко-католицьких парафій на американському континенті поклали на галицьку греко-католицьку митрополію важливу

PDF создан испытательной версией pdfFactory Pro www.pdffactory.com

місію підтримки й координації духовного життя віруючих. Дослідження впливу Української греко-католицької церкви на духовне життя українців-емігрантів у міжвоєнний період становить значний інтерес у зв'язку з тим, що подібна ситуація повторилася в наш час, коли з розвалом Радянського Союзу в пошуках заробітку за кордон виїхала велика кількість українців.

Історіографія діяльності УГКЦ у міжвоєнний період достатньо широка.

Слід відмітити українських істориків С. Качарабу [14], П. Гуцала [8], М. Сенюка [21], М. Василика [2], які досліджували особливості української еміграції в Америку. О. Красівський на основі польських архівів проаналізував дипломатичні місії митрополита А. Шептицького на початку 20-х рр. XX ст. [15]. Д. Богачевський [1], І. Тарнавська [22], Є. Небесняк [18], П. Хомин [25] та інші автори досліджували діяльність греко-католицьких парафій у міжвоєнний період на американському континенті. Однак відсутні комплексні дослідження співпраці греко-католицьких парафій Галичини та Американського континенту.

Метою дослідження є розкриття та аналіз діяльності Львівської митрополії УГКЦ в налагодженні контактів і наданні допомоги українським греко-католицьким громадам в Північній та Латинській Америці.

Виклад основного матеріалу. Важливою ділянкою життя УГКЦ була підтримка українських церковних громад за межами Польщі (Західної України). Наприкінці XIX - у першій чверті XX ст. масовий еміграційний рух спричинив появу українських громад в Аргентині, Бразилії, Канаді, Сполучених Штатах Америки. За підрахунками львівського історика Степана Качараби, у міжвоєнний період із Західної України до Канади емігрувало майже 100 тисяч осіб. Звичайно, серед них була певна кількість українців. На відміну від поляків, які мали значні скупчення у великих промислових центрах цієї країни, українці мешкали здебільшого в сільських місцевостях Канади, де творили окрему спільноту [15, с.17].

Потік заокеанської еміграції, що сповільнився в роки Першої світової та українсько-польської воєн, відновився в 1920 р. [8, с. 12].

Переважна більшість вихідців із Галичини та Закарпаття були греко-католиками. Але внаслідок асиміляційних процесів та впливу інших християнських конфесій чи сект, їхня релігійна ідентичність нерідко змінювалася. Зокрема, українці греко-католики Канади мали свого єпископа ще з 1912 р., і перші хвилі емігрантів на 80 % належали саме до цієї конфесії, а решта були православними. Відтак через недостатню духовну опіку з боку названих конфесій частина поселенців потрапляла поступово під вплив досить численних релігійних сект у Канаді [23, с. 72]. У результаті багато українців залишили лоно греко-католицької церкви, хоча нерідко й поверталися назад [22, с. 238]. У 1927 р. у Вінніпезі було чотири парафії ГКЦ, де українці становили більшість [4].

Важливим чинником консолідації вірян ГКЦ на американському континенті були візити митрополита А. Шептицького в 1920-1921 рр. Одним із завдань поїздки А. Шептицького до Америки був збір коштів для сиріт краю. Причому офіційний дозвіл на таку акцію дав Апостольський престол.

Відвідуючи греко-католицькі парафії в Канаді, митрополит продовжив свою екуменічну працю. 26 серпня 1926 р. у Торонтській семінарії він зорганізував наукову конференцію "Будучність Церкви в Росії", під час якої закликав західні чини створювати в себе парафії східного обряду й у такий спосіб сприяти ідеї об'єднання церков [15, с. 293].

Священна конгрегація в справах Східних Церков у лютому 1921 р. спеціальним декретом уповноважила А. Шептицького провести пастирську візитацію українських парафій східного обряду Латинської Америки на правах апостольського візитатора [18, с. 147].

16 березня 1922 р. митрополит виїхав до Південної Америки - до Бразилії й Аргентини. На відміну від США та Канади, уряди яких могли впливати на політичні чинники устрою післявоєнної Європи, південноамериканські країни не були серед ключових гравців політичної карти світу. Але відзначимо, що 5 лютого 1921 р. уряд Аргентини визнав УНР "як вільну і незалежну державу" [2, с. 27].

Усе ж головний напрямок полягав у пастирській діяльності митрополита та організації допомоги для постраждалих дітей-сиріт Галичини.

28 березня 1921 р. митрополит прибув до міста Ріо-де-Жанейро. Після святкового літургійного богослужіння та урочистих привітань митрополит відвідав урядових осіб, а вже 30 березня був у бенедиктинському монастирі в Сан-Пауло. Після консультацій зі знайомими духівниками владика вирішив ще до Великодніх свят потрапити до українських колоній у провінції Парана (область Куритиби). Він дістався до мети своєї подорожі 2 квітня. Його прибуття викликало величезний резонанс серед українців Бразилії. Уперше за роки перебування за океаном вони зустрілися з митрополитом [18, с. 148].

А. Шептицького вітала величезна кількість поселенців. Владика проводив місійні науки, служив літургії, проповідував та сповідав віруючих. З 26 до 29 квітня митрополит зустрічався зі священиками, які провадили душпастирську працю серед українців Бразилії, обговорив із ними пасторальну ситуацію в країні, узгодив головні напрямки та способи взаємодопомоги місцевого духовенства УГКЦ. Крім названих міст, владика побував у таких місцевостях Бразилії, як Прудентопіль, Марселіна, Ґважувіра, Есперанс, Маркондес, Маршіял, Меллет, Санта Катеріна, Антоніо Кандідо, Жанґаду, Нова Ґаліція, Круз Машіядо, Антоніо Олінто, Сантос Андрадє, Ірасема (у цьому містечку було посвячено новозбудовану церкву), Моем, Коста Карвалло, Вера Варані та Іраті.

Завершуючи бразилійську подорож, владика прибув до Куритиби 31 травня 1921 р., де разом із римо-католицьким єпископом Парани обговорив стан й актуальні проблеми життя УГКЦ у цій країні.

Наступною країною південноамериканської візитації митрополита була Аргентина. Візит митрополита мав важливе значення для організації УГКЦ у цій країні. Сюди в 1908 р. з Бразилії приїхав перший український священик-василіанин Климентій Бжуховський. Останній досить активно розпочав свою пастирську діяльність, але через півроку з невідомих причин повернувся в Бразилію. З 1911 р. в Аргентині провадили душпастирську та місійну працю направлені А. Шептицьким два священики Станіславівської єпархії Іван Сенишин та Омелян Ананевич. Останній, утомлений злиднями, та-

PDF создан испытательной версией pdfFactory Pro www.pdffactory.com

кож був змушений виїхати до сусідньої Бразилії. Відтак о. І. Сенишин самостійно опікувався одинадцятьма тутешніми українськими католицькими колоніями, окрім того, займався громадською роботою [18, с. 150].

Першою аргентинською провінцією, яку відвідав митрополит, була Місіонес, де мешкала найчисельніша колонія українців. 17 червня 1922 р. владика прибув у містечко Апостолес у супроводі отців К. Бжуховського й О. Ананевича. Під час візитації митрополит об'їздив майже всі парафіяльні осередки українських поселенців. Треба відзначити, що нерідко через поганий стан доріг митрополит був змушений рушати в подорож, осідлавши коня. У монографії М. Василика поміщено фото із зображенням митрополита Андрея верхи на коні в супроводі двох інших вершників - священиків. Поряд із митрополитом - о. Іван Женишин [2, с. 51]. У парафіях А. Шептицький відправляв архієрейські богослужіння, давав місійні науки, проводив катехизацію молоді та посвятив новозбудовані церкви в місцевостях Апостолес та Трес Капонес. У своїх проповідях він закликав українців триматися своєї церкви та обряду. У Місіонес глава церкви пробув майже два місяці й наприкінці липня 1921 р. виїхав із Аргентини [2, с. 53].

Оцінюючи поїздки митрополита до Америки, відзначимо, що, крім політичного аспекту, про який ішлося в попередніх параграфах, головною була передусім духовна місія зверхника ГКЦ. Окрім того, треба підкреслити велику суспільно-політичну вагу описаних візитів. Українські емігранти почали об'єднувати свої зусилля в боротьбі за кращі умови існування на чужині, утворювали численні асоціації та спілки, відновлювали суспільне життя заробітчан [10, с. 41].

Для долі УГКЦ за океаном важливе значення мала проведена митрополитом візитація, хоча повністю нейтралізувати автокефальний рух, який розгортався за океаном, починаючи з 1918 р., митрополит не зумів [3]. Митрополит зібрав значні кошти для допомоги галицьким сиротам Головне значення цієї поїздки було не в матеріальних здобутках, а в пропагандистській площині: за посередництва Андрея Шептицького митрополія, оновивши перервані війною зв'язки [12, с. 12], установила постійний зв'язок із українською діаспорою.

У Південній Америці А. Шептицький захворів, тому змушений був у серпні 1922 р. виїхати ненадовго в США на лікування, після чого 14 листопада цього ж року транзитом через Канаду повернувся до Європи [15, с. 294].

Таким чином, після повернення митрополита на батьківщину, закінчився перший етап організованого життя УГКЦ за океаном у міжвоєнний період. Широкий резонанс та суспільно-політична значущість перебування А. Шептицького в США та Канаді були підтверджені восени 1923 р., коли митрополита заарештувала польська влада. Про обставини арешту та перебіг цієї справи були добре проінформовані католицька спільнота американського континенту. У всіх місцевостях, де був значний відсоток українських емігрантів, відбулися протестні зібрання, які надсилали листи протестів до американського президента Куліджа. Зокрема, на вічі у Філадельфії протестували проти незаконного поводження польської влади близько тисячі українців [3].

У наступні роки перед українською церквою стояли не менш складні завдання зберегти вірних у лоні своєї церкви й продовжувати плекання традиції візантійського обряду. Рівень взаємовідносин у середовищі УГКЦ у Канаді та США багато в чому залежав від ролі церковної ієрархії. Після смерті в березні 1916 р. першого українського американського єпископа Сотера Ортинського [6], папа призначив апостольських адміністраторів: для вихідців із Галичини о. Петра Понятишина, для закарпатців - о. Гаврила Мартяка. Через кілька років Апостольський престол поділив екзархат на дві частини. 8 травня 1924 р. Пітсбурзьким екзархом став закарпатець Василь Такач. Того ж дня Філадельфійським екзархом для галичан Америки був призначений перемишльський крилошанин Костянтин Богачевський. Він народився 1884 р. у Манаїві, отримав сан священика в 1909 р., єпископські свячення відбув у Римі 24 червня 1924 р. діставши титул єпископа Амнізенського. Досягнув успіхів на ниві духовній, у шкільництві й розбудові церковних структур та парафій. Хоча за час його єпископства українське населення було втягнене в дискусії з приводу власності церкви, питання целібату та запровадження григоріанського календаря.

Ситуація була непроста. Про це свідчить доля першого канадійського єпископа ГКЦ Микити Будки. Він не зміг повністю опанувати ситуацію, внутрішні суперечки всередині екзархату, тому в 1927 р. був змушений передати правління єпархії в нові, молодші руки. Вінніпезьким екзархом у Канаді став молодий василіанин Василій Ладика, родом із Дрогобича (нар. 1884 р.). Він був призначений єпископом Абиденським, прийняв єпископські свячення 14 липня 1929 р., а також прийняв управління українським екзархатом у Канаді.

Галицька митрополія була добре проінформована про проблеми української церкви в Америці. Перший єпископ ГКЦ у Канаді Преосвященний Кир Микита Будка, у 30-ті роки XX століття, повернувшись до Львівської єпархії, обіймав повноваження крилошанина митрополичої капітули.

Галицька митрополія намагалася всіляко сприяти розширенню кадрового потенціалу заокеанської УГКЦ. Наприкінці 1921 р. Ф.-К. Бонн переїхав до США, де працював в українських парафіях штату Пенсильванія [7]. За дорученням митрополита о. Йосафат Жан у 1924 р. їздив до Боснії для оборони українського населення від переслідувань югославського уряду, а 4 квітня 1925 р. виїхав разом із діячем УНДП Володимиром Бачинським до Канади для отримання дозволу на приїзд сюди українських емігрантів та заснування студитського монастиря. У 1931 р. він у Канаді вдруге вступив до чину оо. Василіан і 14 вересня 1932 р. склав вічні обіти [9, с. 131].

Греко-католицькі священики виїздили до Америки впродовж усього міжвоєнного періоду. Уродженець Теребовлянщини Ісидор Борецький після закінчення Львівської богословської академії продовжував студії в Східній Колегії св. Андрія в Мюнхені й місцевому університеті. Одержавши свячення з рук крижевацького єпископа Діонисія Нярадія, виїхав на місійну працю до Канади, куди прибув 1 грудня 1938 р. Одразу розпочав активну душпастирську роботу серед місцевих українських поселенців. Обслуговував місійні станиці в Саскачевані й Манітобі, після чого осів в емісійному осередку Брентфорді (Онтаріо). Тут уродже-

PDF создан испытательной версией pdfFactory Pro www.pdffactory.com

нець Галичини у 1948 р. став Апостольським екзархом екзархату Східної Канади [25, с. 192].

1926 р. у Чикаго відбувся XXVIII Міжнародний Євхаристійний конгрес. Один день засідань цього конгресу спеціально був присвячений Східним Церквам [22, с. 236].

Митрополит постійно шукав серед молоді жертовних осіб, які могли себе цілковито присвятити служінню Богові й Україні. Не в останню чергу це було пов'язано з внутрішньоцерковними проблемами, зокрема з вибором і відрядженням єпископа для українців США. У церкви на той час не було в підпорядкуванні достатньої кількості самозречених священиків.

Того ж року у Філадельфії заходами К. Богачевського було заплановано заснувати українську духовну семінарію [24]. Однак більшість українського духовенства та віруючих США виступила проти цього, стверджуючи, що "старий край дасть їм, скільки треба, священиків, а семінарія була би великим тягарем для вірних, бо ж вірні в Америці мусять оплачувати всіх і вся в церкві" [11].

Тим часом конфлікт у єпархії вийшов у площину публічної дискусії. Єпископа підтримував орган "Америка", редактором якого став Осип Назарук, натомість опозицію - часопис "Свобода" [11].

Духовну підтримку українським емігрантам, які виїхали за океан у пошуках кращої долі надала греко-католицька церква. Важка праця в лісах Канади, на підприємствах США врешті дала можливість українцям піднятися в матеріальному становищі. З 1923 р. українці починають більш серйозно займатися бізнесом, творять власні фінансові установи, організовується Союз українських бізнесменів у Нью-Йорку. Однак траплялося, що окремі з них, досягши успіху в економіці чи в політичних колах, утратили зв'язок із діаспорними організаціями [16, с. 22]. Ці та інші чинники впливали на становище в США української діаспори та її церковних структур. Зокрема, на становищі ГКЦ на початку 30-х рр. XX ст. негативно відбилася велика економічна депресія [22, с. 236].

Контакти ГКЦ із заокеанськими парафіями та допомога їм мали не тільки односторонній характер. 1927 р., коли галицькі землі Польщі пережили катастрофічну повінь, єпископ Й. Коциловський звернувся до американського владики К. Богачевського про негайну допомогу. Останній видав відповідний заклик і за рік було зібрано близько трьох тисяч американських доларів, які було передано українським єпископам рідного краю для допомоги постраждалим селянам [1, с. 61].

Підтримка заокеанських поселенців з боку Галицької митрополії здійснювалася через пастирські послання митрополита й листування з емігрантами. З листів переселенців до Канади А. Шептицький довідувався про той важкий стан, у якому вони опинялися на чужій землі, тому й відписував їм із розумінням, даючи корисні поради духовного, морального й практичного характеру [18, с. 161].

УГКЦ продовжувала піклуватися про вірних грекокатоликів і Латинської Америки. У міжвоєнний період обсяги української еміграції до Аргентини невпинно зростали. В одному тільки 1926 р. у цю латиноамериканську країну прибуло 2825 українців (із них 2318 - греко-католики). А загалом протягом 1926-1938 рр. до Аргентини із Західної України виїхало 14497 осіб греко-католицького віросповідання [13, с. 195]. Підтримка заокеанських поселенців із боку Галицької митрополії здійснювалася через пастирські послання митрополита й листування з емігрантами. 1927 р. в Аргентину після смерті о. І. Сенишина (1926 р.) із Галичини приїхали молоді священики Степан Турчин та Степан Вапрович. Перший невдовзі захворів і був змушений повернутися на батьківську землю [2, с. 52]. Священик С. Вапрович своєю невтомною працею завоював довіру не тільки місцевих віруючих українців, але й тутешнього латинського кліру. Щоб виконати свій духовний обов'язок, він об'їздив усі найдальші українські поселення. У 1935 р. о. Вапрович передав досить чисельну місійну парафію в складі одинадцяти церков та каплиць (із них п'ять, побудованих за його ініціативою) місцевому чинові оо. Василіан. Сам повернувся до галицької землі, щоб відпочити й набратися сил для місіонерської праці в Буенос-Айресі. Але цих планів йому не вдалося здійснити - невдовзі після початку Другої світової війни о. Вапрович був заарештований більшовицькою владою й запроторений у сибірські табори [Там само, с. 53].

У 1930 р. Аргентину відвідав єпископ К. Богачевський. За кілька місяців перед початком Другої світової війни за дорученням Ватикану до Аргентини та Бразилії з метою відвідання тутешніх греко-католицьких парафій виїхав єпископ-помічник Іван Бучко. Владика відвідав не тільки українських поселенців у Місіонер, але й також парафії в Буенос-Айресі, Кордобі й навіть у сусідньому Парагваї. Усюди він закликав віруючих українців організовувати на місцях активне церковно-релігійне життя. Після вступу до Львова Червоної Армії І. Бучко не повернувся на рідну землю. Візитація єпископа дала поштовх до організації парафії ГКЦ у провінції Буенос-Айрес [17, с. 63].

Систематична увага, яку приділяла галицька митрополія заокеанським єпархіям, сприяла тому, що УГКЦ стала важливим чинником духовного життя не тільки серед української діаспорної спільноти, але здобувала авторитет і серед інших християнських конфесій. У 1939 р. сюди з української землі приїхали Софронія Ерделі та Маргарита Фендьо. Спочатку вони осіли в місцевості Апостолес, де відкрили новіціат. Опісля українські сестри-монахині поширили свою працю на інші місцевості провінції Місіонер і цілої Аргентини: створили нові осідки в Посадас, Буенос-Айресі, Беріссо та в Бовені153. Діяльність сестер Василіянок пізніше підтримали й продовжили громади Катехиток Серця Ісусового і сестри Служебниці Пречистої Діви Марії [2, с. 54-56].

Тримаючи постійний зв'язок із ГКЦ на поселеннях, церква усвідомлювала свій обов'язок оберігати вірних, які вирішили виїхати в еміграцію, о. Василь Рабій із Лемківщини писав із цього приводу: "Ми не можемо так дальше байдужно дивитися на наших парохіян-еміґрантів. Їхня доля - спасення душі - лежить нам, душпастирям, на серці. Це ж наші духовні діти, наші браття парафіяни! Ми мусимо рятувати їхні душі і дбайливою опікою охоронити нашу еміграцію від нещастя, духовною та матеріальною руїною. Треба нам створити при Кат. Акції у Варшаві, Львові, Станіславові відділи для еміграційних справ під наглядом виключно нашого духовенства для наших людей" [19].

PDF создан испытательной версией pdfFactory Pro www.pdffactory.com

Висновки

У 20-30-х роках XX століття Галицька греко-католицька митрополія постійно опікувалася українською еміграцією в Америці, допомагала кадрами, надавала моральну, духовну та організаційну підтримку. Важливу роль відіграли заокеанські візити митрополита Андрея Шептицького. Ці та інші заходи сприяли налагодженню організованого життя українських емігрантів, покращенню їх морального та духовного стану, допомагали пристосуватися до нових умов проживання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богачевський Д. Владика Константин Богачевський. Перший Митрополит Української Католицької Церкви в США / Д. Богачевський. - Філадельфія, 1980. - 78 с.
2. Василик М. Українські поселення в Аргентині / М. Василик. - Мюнхен : Український вільний університет, 1982. - 147 с.
3. Відгомін справи о. митр. Шептицького // Діло. - Львів, 1923. - 18 вересня. - Ч. 135. - С. 1.
4. Вінніпег, центр Українців Канади (Допис) // Нова Зоря. - Львів, 1927. - 29 травня. - Ч. 21. - С. 1-2.
5. Великий А. Г., ЧСВВ. З літопису Християнської України. Церковно-історичні радіолекції з Ватикану / А. Г. Великий. - Рим : Видавництво оо. Василіан, 1977. - Т. IX : XX ст. - 304 с.
6. В. Л., о. В пам'ять першого українського католицького Епископа у Злучених Державах бл. п. С. Сотера Ординського (допис з Америки) / В. Л. // Нива. - Львів, 1938. - Ч. 3. - С. 96-98.
7. Волинський Б. Бонн Франс Ксаверій / Б. Волинський, Б. Пиндус // Тернопільський енциклопедичний словник. - Тернопіль : Збруч, 2004. - Т. 1 : А-Й. - С. 168.
8. Гуцал П. Українська еміграція Канади і США та національно-визвольний рух на західноукраїнських землях (1914-1923) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук / П. Гуцал. - Львів, 2005. - 20 с.
9. Жан Я., о. ЧСВВ. Спогади / Я. Жан // Лебедоеич І., о. Полеві духовники УГА / І. Лебедоеич. - Вінніпег, 1963. - С. 131-136.
10. Заборовський Я. Ю. Митрополит Андрей Шептицький. Нарис про життя і служіння Церкві та народові (1865-1944 рр.) / Я. Ю. Заборовський // Митрополит Андрей Шептицький. Матеріали та документи (1865-1944 рр.) / за ред. Я. Ю. Заборовського. - [2-ге вид., доп.]. - Львів-Івано-Франківськ, 1995. - С. 5-69.
11. Зле діється в єпархії еп. Богачевського // Нива. - Львів, 1926. - Ч. 11-12. - С. 431-432.
12. Крупа Л. Вплив Митрополита Андрея Шептицького на суспільне і культурно-просвітницьке життя в Галичині кінця XIX - першої половини XX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук / Л. Крупа. - Чернівці, 2003. - 20 с.
13. Красівський О. Дипломатичні місії Митрополита Андрея Шептицького / О. Красівський // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. - Львів, 2000. - Вип. 6 : Західно-Українська Народна Республіка: історія і традиція. - С. 291-295.
14. Качараба С. Еміграція населення Західної України в Аргентину (1919-1939) / С. Качараба // Наукові зошити історичного факультету. - Львів, 2001. - Вип. 4. - С. 184-196.
15. Качараба С. Еміграція з Західної України (1919-1939) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора іст. наук / С. Качараба. - Львів, 2003. - 31 с.
16. Лисюк К. Вступ / К. Лисюк // Українсько-Американська Фундація. Бюлетень. - Ч. 1. [Б. м.], 1959. - С. 21-25.
17. Митрополит Андрей Шептицький у документах радянських органів державної безпеки (1939-1944 рр.). - К. : Українська видавнича спілка, 2005. - 480 с.
18. Небесняк Є., о. Митрополит Андрей / Є. Небесняк. - Рим-Львів, 2003. - 346 с.
19. Рабій В., о. Еміграційні справи / В. Рабій // Нива. - Львів, 1938. - Ч. 4. - С. 134-135.
20. Справа о. митр. Шептицького. Заінтересування в Америці // Діло. - Львів, 1923. - 29 вересня. - Ч. 143. - С. 5.
21. Сенюк М. Зарубіжні зв'язки українських громадських організацій Галичини у 20-30-ті роки XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук / М. Сенюк. - Івано-Франківськ, 2006. - 20 с.
22. Тарнавська І. З побуту о. Филимона Тарнавського в Америці / І. Тарнавська // Тарнавський Ф. Спогади / Ф. Тарнавський. - Торонто : Українське видавництво "Добра книжка", 1981. - С. 233-242.
23. Тесля І. Канадійські українці у світлі свіжо оголошених матеріалів перепису людности Канади 1951 р. (у світлі перепису населення з 1951 р.) / І. Тесля // Бюлетень. Матеріали IV наукової конференції НТШ. - Торонто, 1953. - Ч. 1. - С. 65-73.
24. Уніонна духовна семінарія в Філядельфії // Нива. - 1926. - Ч. 5. - С. 188.
25. Хомин П., о. Владика Ісидор Борецький - уродженець Теребовельщини / П. Хомин // Теребовельська земля : історично-мемуарний збірник. - Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1968. - С. 191-194.

I. Pylypiv

COLLABORATION OF GREEK-CATHOLIC CHURCH WITH UKRAINIANS IN AMERICA IN 20-30 OF XX CENTURY

This article examines the activity of Greek-Catholic church in organization of collaboration with Ukrainian Greek-Catholic communities on the American continent. Using concrete examples, the author illustrates a systematic activity of Lviv Greek-catholic commune in supporting emigrants-Ukrainians to the United States, which was shown in spiritual, organizational, clerical, and moral support.

Key words: *America, apostolic visitor, Greek-Catholic church, emigration, bishop, diocese, mytropolyt, mytropoliya, priest, monks, religious parish.*

© *І. Пилипів*

Надійшла до редакції 11.01.2011

PDF создан испытательной версией pdfFactory Pro www.pdffactory.com